

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Т. Л. Сироїд

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Підручник

Харків
«Право»
2023

УДК 341.4
С40

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 20 березня 2023 р.)*

Рецензенти:

Гутник В. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка;

Житний О. О. – доктор юридичних наук, професор, член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів;

Перепьолкін С. М. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів

Сироїд Т. Л.

С40 Міжнародне кримінальне право : підручник / Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків : Право, 2023. – 512 с.

ISBN 978-966-998-539-2

У підручнику висвітлено поняття, особливості джерела міжнародного кримінального права; розкрито принципи; підстави відповідальності, сутність, види покарань; юрисдикційні питання; охарактеризовано міжнародні, транснаціональні злочини і злочини міжнародного характеру, розглянуто склади означених злочинів; приділено увагу формам міжнародної співпраці у протидії злочинності і дотриманню прав людини у кримінально-правовій сфері.

Для студентів, аспірантів, викладачів юридичних закладів вищої освіти, науковців, а також усіх, хто цікавиться питаннями міжнародного кримінального права.

УДК 341.4

ISBN 978-966-998-539-2

© Сироїд Т. Л., 2023
© Видавництво «Право», 2023

ЗМІСТ

Передмова	8

РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ

Глава 1

Міжнародне кримінальне право: поняття, джерела	10
1. Становлення та розвиток міжнародного кримінального права	10
2. Поняття, предмет, особливості міжнародного кримінального права ...	16
3. Джерела міжнародного кримінального права	19
Питання для самоконтролю	26

Глава 2

Принципи міжнародного кримінального права	27
1. Поняття та значення принципів міжнародного кримінального права. Загальна характеристика Нюрнберзьких принципів	27
2. Принцип Ne bis in idem	29
3. Принципи Nullum crimen sine lege та Nulla poena sine lege	30
4. Принцип індивідуальної кримінальної відповідальності	31
5. Принцип недопустимості посилення на посадове становище	33
6. Принцип відповідальності командирів та інших начальників.....	34
7. Принцип незастосування строку давності.....	36
Питання для самоконтролю	38

Глава 3

Підстави звільнення від кримінальної відповідальності.....	39
1. Поняття та види підстав звільнення від кримінальної відповідальності	39
2. Психічне захворювання або розлад як підстава звільнення від кримінальної відповідальності	40
3. Інтоксикація як підстава звільнення від кримінальної відповідальності	41
4. Захист себе або іншої особи. Крайня необхідність як підстава звільнення від кримінальної відповідальності.....	42
5. Помилка у факті або помилка у праві як підстава звільнення від кримінальної відповідальності	44
6. Наказ начальника або припис закону як підстава звільнення від кримінальної відповідальності.....	45
Питання для самоконтролю	46

Глава 4

Санкції (покарання) в міжнародному кримінальному праві	47
1. Поняття, цілі санкцій (покарань) у міжнародному кримінальному праві	47
2. Види санкцій (покарань) у міжнародному кримінальному праві.....	52
3. Виключна міра покарання (смертна кара)	58
4. Заходи впливу і санкції, що застосовуються до окремих категорій осіб (діти, жінки, психічно хворі, особи похилого віку, наркозалежні)	68
Питання для самоконтролю	74

Глава 5

Юрисдикція в міжнародному кримінальному праві	75
1. Поняття, види юрисдикції в міжнародному кримінальному праві	75
2. Міжнародні органи кримінальної юрисдикції	88
3. Міжнародний кримінальний суд у системі органів міжнародної кримінальної юрисдикції	102
Питання для самоконтролю	104

Глава 6

Злочини в міжнародному кримінальному праві	105
1. Загальна характеристика злочинів у міжнародному кримінальному праві.....	105
2. Склад злочину в міжнародному кримінальному праві, особливості	128
3. Стадії скоєння злочину в міжнародному кримінальному праві	132
4. Співучасть у міжнародному кримінальному праві	134
Питання для самоконтролю	136

Глава 7

Злочин геноциду	137
1. Міжнародно-правова основа щодо протидії геноциду. Поняття геноциду. Юрисдикція	137
2. Характеристика злочину геноциду відповідно до Статуту Міжнародного кримінального суду і Елементів злочинів. Санкції.....	145
Питання для самоконтролю	149

Глава 8

Злочини проти людяності	150
1. Концепція злочинів проти людяності в міжнародному кримінальному праві. Юрисдикція.	150

2. Характеристика злочинів проти людяності відповідно до положень Статуту Міжнародного кримінального суду і Елементів злочинів. Санкції.....	154
Питання для самоконтролю	165

Глава 9

Воєнні злочини	166
1. Концепція воєнних злочинів у міжнародному кримінальному праві. Юрисдикція.....	166
2. Характеристика воєнних злочинів відповідно до положень Статуту Міжнародного кримінального суду і Елементів злочинів. Санкції.....	172
Питання для самоконтролю	201

Глава 10

Злочин агресії	203
1. Поняття злочину агресії. Міжнародно-правова основа щодо протидії злочину агресії. Юрисдикція.....	203
2. Характеристика злочину агресії відповідно до Статуту Міжнародного кримінального суду. Санкції.....	208
Питання для самоконтролю	210

Глава 11

Терористичні злочини	211
1. Поняття, види тероризму. Міжнародно-правова основа щодо протидії тероризму. Юрисдикція.....	211
2. Характеристика злочину тероризму. Санкції	234
Питання для самоконтролю	242

Глава 12

Кіберзлочини	243
1. Поняття кіберзлочинів. Міжнародно-правова основа у сфері протидії кіберзлочинності. Юрисдикція	243
2. Характеристика кіберзлочину. Санкції	257
Питання для самоконтролю	260

Глава 13

Корупційні злочини	261
1. Міжнародно-правова основа щодо протидії корупції. Поняття корупції. Юрисдикція	261
2. Характеристика корупційних злочинів. Санкції.....	278
Питання для самоконтролю	288

Глава 14	
Екологічні злочини	289
1. Поняття, види екологічних злочинів. Міжнародно-правова основа у сфері протидії екологічним злочинам. Юрисдикція	289
2. Характеристика екологічних злочинів. Санкції	322
Питання для самоконтролю	326

Глава 15	
Злочини у сфері незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин	327
1. Міжнародно-правова основа протидії злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин. Юрисдикція	327
2. Характеристика злочину незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин. Санкції	341
Питання для самоконтролю	344

Глава 16	
Злочин катування (тортури)	345
1. Міжнародно-правова основа щодо протидії злочину катування. Поняття катування. Юрисдикція	345
2. Характеристика злочину катування. Санкції	357
Питання для самоконтролю	359

Глава 17	
Торгівля людьми	361
1. Міжнародно-правова основа щодо протидії злочину торгівлі людьми. Юрисдикція	361
2. Характеристика злочину торгівля людьми. Санкції	386
Питання для самоконтролю	393

**РОЗДІЛ II.
ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ
У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ**

Глава 18	
Міжнародні універсальні органи та інституції з боротьби зі злочинністю	394
1. Статутні органи ООН та інші установи до компетенції яких віднесено питання протидії міжнародній злочинності	394
2. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол)	398

3. Міжнародні спеціалізовані універсальні органи з боротьби зі злочинністю.....	412
Питання для самоконтролю	420

Глава 19

Регіональні міжнародні органи та інституції

з боротьби зі злочинністю

1. Спеціалізовані органи та інституції Ради Європи з протидії злочинності	421
2. Спеціалізовані органи (агентства, установи) Європейського Союзу з протидії злочинності	430
3. Діяльність Організації з безпеки і співробітництва в Європі з протидії злочинності	449
4. Інші регіональні інституції з протидії злочинності	452
Питання для самоконтролю	454

Глава 20

Інститут видачі (екстрадиції)

в Міжнародному кримінальному праві

1. Загальна характеристика інституту видачі (екстрадиції)	455
2. Правові підстави та процедура видачі (екстрадиції)	458
3. Європейський ордер на арешт	462
Питання для самоконтролю	465

Глава 21

Міжнародні стандарти дотримання прав людини

у кримінально-правовій сфері.....

1. Стандарти поведження з особами, які скоїли злочини	466
2. Стандарти поведження з неповнолітніми правопорушниками	478
3. Стандарти поведження з жертвами злочинів	481
Питання для самоконтролю	494

Рекомендована література.....	495